



Анна Бучик

кандидат юридичних наук,
суддя Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(м. Київ, Україна)
b_au@ukr.net

УДК 342.9

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Анотація. Вдосконалення вітчизняного адміністративного судочинства неминуче вимагає ширшого втілення у ньому вимог процесуальної регламентації. Необхідність регламентування судових процедур чіткими, короткими та зрозумілими приписами процесуальних норм, таксономічними вимогами до судового процесу викликана потребою в ефективному засобі регулювання судових процедур. Адже чинне національне адміністративне процесуальне законодавство визначає вирішення спорів пріоритетним завданням адміністративного судочинства.

Метою статті є розкриття сутності, змісту принципу процесуальної регламентації та формулювання його дефініції для внесення пропозиції щодо подальшого законодавчого закріплення серед засад (принципів) адміністративного судочинства, що надасть головному судді важелі управління судовим процесом і сприятиме раціоналізації та покращенню судових процедур.

Проведено аналіз принципу процесуальної регламентації адміністративного процесу, механізм реалізації якого процесуально не закріплений. Визначено, що його впровадження в адміністративному судочинстві позитивно впливатиме та гарантуватиме дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб при здійсненні правосуддя, сприятиме чіткості регулювання порядку, ефективності та оптимальності судового розгляду справ.

Регулювання ходу судового засідання потребує окреслення права судді на встановлення чітких меж для надання пояснень, клопотань, реплік учасників процесу з метою досягнення максимальної результативності та запобігання судовій тяганині.

На підставі комплексного аналізу процесуальних норм і теоретичних засад сформульовано дефініцію поняття “принцип процесуальної регламентації”, під яким розуміють зовнішні вимоги до порядку ведення судового засідання та встановлені часові обмеження процедур, що визначаються головному суддею у межах процесуальних повноважень, є чіткими, зрозумілими та підлягають неухильному виконанню учасниками судового розгляду.

© Анна Бучик, 2018

Анна Бучик

Застосування принципу процесуальної регламентації нерозривно пов'язане з організацією ведення судового процесу як частини єдиного масштабного механізму, покликаного забезпечити життєдіяльність ефективної та доступної судової системи, а також активну роль судді в цьому процесі задля реальної дієвості в практичній щоденній діяльності.

Ключові слова: засада (принцип) судочинства; процесуальна регламентація; судовий розгляд; судові засідання; адміністративний процес; Кодекс адміністративного судочинства України; суддя.

У період становлення та розвитку України як правової держави, формування громадянського суспільства з високим рівнем захисту прав та свобод людини і громадянина, у зв'язку з імплементацією державними інституціями міжнародних правових норм актуалізується необхідність удосконалення організації та функціонування судової влади. Реформування судової системи, дієве конструктивне судочинство є показником стабільності в державі, однією з важливих умов залучення іноземних інвестицій задля поліпшення економічного зростання, сталості політичного середовища, довіри населення до усіх гілок влади.

На сучасному етапі реформування судів стикається із певними викликами, обумовленими перманентним збільшенням адміністративних позовів, надмірним навантаженням, ускладненням спорів через недосконале правове регулювання суспільних відносин, що відбувається в умовах необхідності посилення значення забезпечення гарантій прав, свобод та законних інтересів особи в адміністративному провадженні.

Вдосконалення вітчизняного адміністративного процесуального судочинства неминуче вимагає ширшого втілення у ньому вимог процесуальної регламентації. Питання про місце і роль принципу процесуальної регламентації в адміністративному судочинстві є дискусійним та практично не вивченим у науці адміністративного права. Можливість регламентування судових процедур чіткими, короткими та зрозумілими приписами процесуальних норм, таксономічними вимогами до судового процесу обмежено визначеним переліком судових процедур, передбаченим чинним процесуальним законодавством. Впровадження принципу процесуальної регламентації в адміністративному судочинстві значним чином позитивно впливатиме на такий механізм правового регулювання суспільних відносин, як судовий розгляд справ. У зв'язку з цим впровадження принципу процесуальної регламентації в адміністративному судочинстві є *назрілим й актуальним* у складовій адміністративного процесуального законодавства України.

Вказане дослідження є логічним продовженням попередньо розкритої автором тематики впровадження у чинне адміністративне процесуальне

законодавство нових принципів адміністративного судочинства, як то принцип процесуальної економії¹.

Питання, присвячені теоретичним і практичним проблемам здійснення управління судовим процесом, досліджувалися у наукових працях В. Бринцева, Д. Притики, А. Стрижака, О. Федьковича та інших науковців і практиків. Однак проблематиці процесуальної регламентації та надання статусу принципу адміністративного судочинства вони уваги не приділяли.

Метою дослідження є розкриття сутності, змісту принципу процесуальної регламентації та формулювання його дефініції для внесення пропозиції щодо подальшого законодавчого закріплення цього принципу серед засад (принципів) адміністративного судочинства, що надасть головному судді важелі управління судовим процесом і сприятиме раціоналізації та покращенню судових процедур.

Судова влада покликана відігравати найважливішу роль у розбудові демократичної правової держави, бути найміцнішим гарантом дотримання прав і свобод людини та громадянина, забезпечення стабільності у суспільстві. Україна, прийнявши Закон України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції”², взяла на себе зобов’язання забезпечити кожному, чий права порушені, ефективні способи правового захисту, зважаючи на те, що кожен повинен мати право на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону³.

Вираженням потреби суспільства та прагнення українського судівництва до реформ, забезпечення права на справедливий суд, підвищення якості послуг судової системи для громадян, дотримання європейських стандартів і наближення до кращих практик здійснення правосуддя є прийняття законодавцем та втілення у життя норм Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) у редакції Закону України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів”⁴, який

¹ А Бучик, ‘Аналіз принципу процесуальної економії у складовій адміністративного процесу’ (2016) 2 Часопис Національного університету “Острозька академія” Право <<http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16baysap.pdf>> дата звернення 5 Лютий 2018.

² Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр> (дата звернення: 05.02.2018).

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 квітня 1950 р.: ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 05.02.2018).

⁴ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів:

Анна Бучик

відзначається посиленням значення забезпечення гарантій прав, свобод та інтересів особи в адміністративному судочинстві, що стоїть на сторожі захисту особи від свавілля бюрократичної державної машини.

Безпосереднім яскравим підтвердженням цього є порівняння визначених у попередній та чинній редакціях КАС України завдань адміністративного судочинства.

У статті 2 попередньої редакції КАС України завданнями адміністративного судочинства визначалися:

Захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень⁵.

Натомість завданнями та основними засадами адміністративного судочинства у чинній редакції КАС України є:

Справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень⁶.

Отже, задля правового захисту осіб законодавець визначив вирішення спорів пріоритетним завданням, до якого покликане адміністративне судочинство.

Порядок здійснення судочинства в адміністративних судах визначає КАС України⁷. Проведення в адміністративних справах регламентується процесуальними нормами на всіх етапах судочинства.

Гарантією дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб при здійсненні правосуддя, ухвалення законного та обґрунтованого рішення у справі є закріплення в процесуальному законі основних засад (принципів) адміністративного судочинства. Це норми загального визначального характеру, які відображають найбільш суттєві риси і властивості судочинства. Вони є первинними, тобто непохідними від інших

www.pravoua.com.ua

Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (дата звернення: 05.02.2018).

⁵ Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20170803> (дата звернення: 05.02.2018).

⁶ Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV (у редакції Закону України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 06.02.2018).

⁷ Там само.

норм, конкретизуються у процесуальних нормах, нерозривно пов'язані та є підґрунтям для вирішення процесуальних протиріч, що виникають при здійсненні правосуддя.

Десять основних засад (принципів) адміністративного судочинства закріплені в частині 3 ст. 2 КАС України:

Верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судові рішення⁸.

Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства (ст. 129 Конституції України)⁹.

Втілення принципів у судочинстві є ціннісним орієнтиром для надання тлумачення правилам адміністративного судочинства при їх застосуванні, а також усунення прогалин у них. Діяльність адміністративних судів заснована як на загальних, так і на галузевих принципах судочинства.

Адміністративне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими КАС України, в якому визначаються його форми (позовне провадження: загальне або спрощене) та стадії.

Стадії процесу обмежені часовими інтервалами, розташовуються у логічній послідовності, сприяють чіткості та визначеності, прозорості та прогнозованості дій суду.

Питання покращення здійснення правосуддя є актуальним.

Слушними наразі є Рекомендації № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя¹⁰. Комітет Міністрів Ради Європи відповідно до положень ст. 15b Статуту Ради Європи зазначив:

⁸ Кодекс адміністративного судочинства України (н 6).

⁹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.02.2018).

¹⁰ 'Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя' (Верховний Суд України) <[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B)> дата звернення 6 Лютий 2018.

Анна Бучик

Оскільки цивільний процес слід спростити і зробити гнучкішим і оперативнішим, з одночасним збереженням гарантій, наданих учасникам процесу традиційними процесуальними нормами, і високого рівня правосуддя, який вимагається у демократичному суспільстві, рекомендує урядам держав-учасниць вжити чи посилити, залежно від обставин, будь-які заходи, які вони вважають необхідними, для вдосконалення цивільного процесу, керуючись принципами, викладеними в Додатку до Рекомендації¹¹.

Загалом правила здійснення вітчизняного адміністративного судочинства запроваджено законодавцем задля чіткого регулювання порядку розгляду справ, дотримання послідовності, правильності та універсальності процесуальних дій у межах кожної з них, комплектування судового провадження. Таке моделювання процедури обумовлюється науковими вимогами з організації праці.

Судовий процес передбачає виникнення процесуальних правовідносин та включає певну систему прав, обов'язків і гарантій його учасників. Процесуальна форма судового процесу обумовлюється процесуальними нормами та деякою мірою нормами матеріального права, визначає обсяг процесуальної діяльності суду щодо здійснення правосуддя, у межах чого виникають, розвиваються і закінчуються процесуальні правовідносини та окремі процесуальні дії. Процедура регламентує порядок здійснення судочинства шляхом встановлення процесуального порядку вчинення судом та учасниками процесу дій під час розгляду і вирішення справи, фіксацію та оформлення таких дій спеціальними засобами. При цьому ефективність і правильність вирішення матеріальних вимог значно залежить від досконалості та довершеності процесуальної форми, яка безпосередньо впливає на учасників судового процесу, є гарантією забезпечення законності та ґрунтовності судового рішення, захисту й відновлення прав та інтересів осіб.

Суд як орган юрисдикції у межах своєї діяльності функціонує та реалізує власну компетенцію у відповідній процесуальній формі відносно вирішення конкретного спору, а порушення її (форми) призводить до визнання певних процесуальних дій такими, що суперечать законодавству та зводять нанівець тривалу процедуру судового розгляду.

Автором цієї публікації в одній із попередніх праць зазначалося:

Адміністративний процес має бути оптимальним. Повільність процедур, затягування процесу здатні знівелювати результат судового розгляду. Тому важливо, з одного боку, обмежити тривалість адміністративного

¹¹ 'Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя' (п 10).

судочинства у часі, а з іншого, надати реальні часові можливості для використання прав та виконання обов'язків суб'єктами адміністративно-процесуальних відносин. Майбутнє за оптимізацією судочинства – пришвидшенням, спрощенням та здешевленням адміністративного процесу шляхом відмови від невиправданих ускладнень і процедурних рудиментів, широкого використання досягнень науки та техніки, запровадження диференціації адміністративно-процесуальної форми, але за умови дотримання при цьому гарантій прав, свобод та законних інтересів учасників провадження та мінімізації негативних явищ¹².

Триваючі процеси оптимізації на сучасному етапі розвитку судочинства виокремлюють принцип процесуальної економії як один з ефективних засобів регулювання судових процедур, що нерозривно пов'язаний із принципом процесуальної регламентації, який дієво раціоналізує та оптимізує адміністративний процес задля досягнення максимальної результативності, запобігаючи судовій тяганині.

У межах підвищеної потреби у процесуальній економії правове регулювання адміністративно-процесуальної діяльності відбувалося також шляхом встановлення обов'язкових обмежень у часі, визначення часових меж для здійснення процесуальних дій, якими, зокрема, є встановлення строків (глава 8 КАС України) та надання суду альтернативного права для встановлення часових обмежень, таких як регламент надання пояснень чи промов осіб у судових дебатах, що визначає їх тривалість (ч. 7 ст. 139, ч. 6 ст. 152 попередньої редакції КАС України)¹³.

Натомість згідно з ч. 3 ст. 196 нової редакції КАС України:

Головуючий у судовому засіданні відповідно до завдання адміністративного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин у справі, усуваючи із судового розгляду все, що не має значення для вирішення справи¹⁴.

Вказані приписи визначають певну процесуальну підлеглисть учасників судового процесу головуючому судді, що розглядає справу в судовому засіданні. При цьому саморегулювання з боку головуючого судовим процесом характеризується певною диспозитивністю, тобто свободою вибору та здійснюється як на підставі процесуальних і матеріальних правових норм, так і внутрішнього переконання у вагомості того чи іншого

¹² Бучик (н 1).

¹³ Кодекс адміністративного судочинства України (н 5).

¹⁴ Кодекс адміністративного судочинства України (н 6).

Анна Бучик

фактора для вирішення конкретної справи. На таку співпрацю безпосередньо впливають динамічність і гнучкість відносин у межах судового процесу, які не можна охарактеризувати статично сталими та безумовно формалізованими. Адже певна свобода розсуду та вибору способу поведінки залишається за усіма особистостями як неодмінна умова екзистенції, розширює діапазон можливостей у правозастосовній діяльності.

Завдяки громадянській та професійній правосвідомості кожен суддя здатен наповнити будь-яку процесуальну норму в її реальних проявах конкретним змістом принципів справедливості, рівності, свободи та гуманізму. Безпосереднє втілення цих принципів у судовому вирішенні певного правового спору сприяє забезпеченню гармонізації судового процесу, оптимізації сприйняття та відображення у свідомості інформації, яка надходить під час розгляду справи.

Як вбачається, КАС України¹⁵ не надає суду право встановлювати в судовому засіданні регламент, а лише уможливорює керування ходом судового засідання з метою усунення із судового розгляду всього, що не має значення для вирішення справи.

Такий тип регулювання ходу судового засідання не відповідає формулі чітко встановлених обмежень та заборон, дозволяє регулювання за методом аксіоми “дозволено все, що не заборонено законом”, та потребує окреслення права судді для встановлення чітких меж для надання пояснень, клопотань, реплік диференційовано від складності розглядуваної справи.

Зі свого боку у суді касаційної інстанції в судовому засіданні ‘головуючий може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання’¹⁶ (ч. 6 ст. 344 КАС України), що також свідчить про відсутність внормованого процесуальним законом права суду касаційної інстанції на встановлення регламенту.

Запровадження правових обмежень дасть можливість зберігати регламент судового процесу на належному рівні і забезпечувати здійснення правосуддя для підтримання соціальної справедливості, чого вимагає природа адміністративного процесу, який покликаний забезпечити загальний, публічний інтерес.

Отже, на сучасному етапі правового розвитку України досить актуальними залишаються завдання щодо підвищення якості процесуальних норм правового регулювання, які, звісно, не є довершеними. Вдосконалення сучасного адміністративного судочинства неминуче потребує

¹⁵ Кодекс адміністративного судочинства України (н 6).

¹⁶ Там само.

ширшого втілення у ньому можливостей процесуальної регламентації в межах розгляду адміністративної справи судом та впровадження процесуального терміна саме в такому форматі.

Згідно з Сучасним тлумачним словником української мови слово “регламент” означає:

1. Звід, система правил, які визначають порядок організації і діяльності органів державної влади в цілому та їх складових частин.
2. Сукупність процедурних правил, що визначають порядок проведення сесій, засідань, зборів тощо.
3. Назва деяких актів міжнародних конференцій і конгресів¹⁷.

Слово “регламентація” означає: ‘1) дія зі значенням регламентувати; 2) сукупність правил, що регламентують, обмежують чию-небудь діяльність’¹⁸.

Запровадження норм регламенту, як правило, викликано необхідністю чіткого впорядкування певного кола правовідносин. Такі приписи беззастережно поширюються на їх учасників, завжди є нормами прямої дії, що застосовуються безпосередньо, незалежно від наявності інших нормативних актів, які визначають окреслені правовідносини. Характер регламенту має обов’язковий характер і зазвичай високий ступінь деталізації, не потребує додаткових уточнень, є документом прямої дії, вносить чіткість та ясність у спірні питання. Положення регламенту – конкретні, доступні, зрозумілі, зручні для виконання та практичного використання. Вони покликані до упорядкування внутрішньої структури відносин, уникнення протиріч та суперечок, що можуть виникати у процесі реалізації компетентним органом своїх повноважень, забезпечують досягнення максимального результату задля ефективного функціонування та зміцнення оптимізації процедур, що підлягають регламентації.

Надання суду права на встановлення регламенту судового розгляду, на нашу думку, не повинно обмежуватися визначенням тривалості надання лише пояснень чи промов осіб, а має надавати суду право на регулювання й інших процедур: постановлення запитань, висловлення реплік, надання додаткових пояснень задля упередження повторюваності таких процедур протягом судового розгляду та усунення того, що не має значення для вирішення спору.

¹⁷ В Дубічинський (ред), *Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів* (ВД “Школа” 2007) 615.

¹⁸ Там само 755.

Анна Бучик

Також автор уже зазначав, що:

Адміністративний процес, як і будь-яка інша діяльність, характеризується тривалістю в часі. Надмірна його тривалість може мати негативні наслідки як для учасників процесу, так і для суддів, для суспільства та держави в цілому. Швидкість судочинства є необхідною умовою для досягнення об'єктивної істини. Судове рішення повинно відповідати фактичним обставинам, а встановити їх тим легше, чим менше часу пройшло з моменту їх виникнення. Крім того, потреба у захисті права особи виникає через його порушення, що ставить її у скрутне становище, призводить до ускладнень та подальшої правової невизначеності, тягне усілякі ускладнення. Часові обмеження дисциплінують учасників правовідносин у випадку, якщо вони стали спірними, запобігають процесуальним зловживанням, сприяють якнайшвидшому настанню правової визначеності¹⁹.

Із вказаного впливає нерозривний взаємозв'язок ефективності та економичності адміністративного провадження. Тому принцип процесуальної регламентації є одним із ефективних засобів регулювання судових процедур. Значення процесів оптимізації судочинства на сучасному етапі розвитку визначає необхідність ставлення до нього як до повноцінного принципу (засади) адміністративного провадження.

На практиці регламент судового засідання фактично повинен стати оформленням зовнішніх вимог до порядку ведення судового процесу, що мають на меті забезпечувати повагу учасників судового розгляду та інших осіб, які перебувають у залі судового засідання, до правосуддя та суду як органа державної влади.

Цілком реально, що запровадження регламенту судового процесу дасть можливість значно скорочувати терміни розгляду справ через усунення невинуватених затримок, а дієвість такого механізму набуде довершеності тоді, коли він буде логічним і продуманим з погляду його реалізації на практиці.

При цьому слід не забувати про принцип рівності перед законом і судом, на який досить часто посилається у своїх рішеннях Європейський суд з прав людини, незважаючи на те, що засади рівності і змагальності у судовому процесі виведені ним із принципу верховенства права, якому підпорядкована вся Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), та є складовою права на справедливий суд, гарантованого її ст. 6. Принцип рівності можливостей є найважливішим серед неформульованих вербально принципів п. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий суд. Принцип рівності сторін у процесі –

www.pravoua.com.ua

¹⁹ Бучик (н 1).

у розумінні “справедливого балансу” між сторонами – вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво не вигідне становище відносно другої сторони²⁰.

Водночас змістовне наповнення поняття “регламентація судового процесу” в його широкому розумінні не слід обмежувати лише реалізацією судом таких повноважень у процесуальний спосіб, воно виходить за формальні межі судового засідання та охоплює питання організації ведення судового процесу як частини єдиного масштабного механізму, покликаного забезпечити життєдіяльність ефективної та доступної судової системи, а також активну роль судді в цьому процесі. Адже ефективність судочинства полягає у його реальній дієвості в практичній щоденній діяльності.

На думку розсудливого стороннього спостерігача, вміння головуючого судді продумано та раціонально визначити регламент судового процесу свідчатиме про компетентність, підготовленість його до розгляду справи, справлятиме позитивне враження та сприятиме утвердженню довіри до суду. Фактично регламентація судового засідання є своєрідним судовим менеджментом.

Темпоральні показники судового процесу займають чільне місце серед Керівних принципів судового тайм-менеджменту, з яких безпосередньо випливає:

Тривалість судового розгляду має бути передбачуваною, наскільки це можливо, та відповідною. Обґрунтованість тривалості судового розгляду є надзвичайно важливою та обумовленою суспільними інтересами. Справи не мають розглядатися занадто довго. Водночас, за відповідних обставин, їхній розгляд не має бути занадто швидким, якщо це впливатиме на право користувача на звернення до суду. Рішення щодо часу судового розгляду, якщо він не визначається власне діями користувачів, має бути прийняте на неупередженій та об’єктивній основі та відповідати розподілу часу у аналогічних справах. Тривалість судового розгляду має бути розпланована як на загальному рівні (планування середньої тривалості для окремих типів справ або окремих видів судів), так і на рівні окремої справи. Суддя повинен мати достатньо повноважень для активного управління розглядом. Дотримуючись загальних правил, суддя повинен мати право встановлювати відповідні строки та адаптувати їх до загальних та конкретних цілей, а також особливостей кожної справи²¹.

²⁰ *Dombo Beheer B V v The Netherlands* App no 14448/88 (ECtHR, 27 October 1993); *Ankerl v Switzerland* App no 17748/91 (ECtHR, 23 October 1996).

²¹ ‘Керівні принципи судового тайм-менеджменту (2-га редакція)’ (Вища кваліфікаційна комісія суддів України) <<https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/SATURN%20Guidelines%20%D1%83%D0%BA%D1%80-4.pdf>> дата звернення 9 Лютий 2018.

Анна Бучик

Актуальність проблеми навантаження суддів та збалансованості в розподілі справ між суддями лягла в основу її наукових опрацювань з боку Ради суддів України разом із Державною судовою адміністрацією України за підтримки Проекту USAID “Справедливе правосуддя” та виражена у результатах дослідження середніх витрат часу на розгляд справи, необхідних для визначення оптимальної чисельності суддів, їх навантаження та фінансування судів, а також розрахунків на їх основі коефіцієнтів складності справи для забезпечення справедливого розподілу справ між суддями через автоматизовану систему діловодства суду. Так, рішенням Ради суддів України “Щодо визначення коефіцієнтів навантаження на суддів” схвалено результати дослідження – звіт “Основні методологічні підходи та результати дослідження щодо визначення коефіцієнтів навантаження на суддів та складності справ спеціалізованих судів та судів апеляційної інстанції”; затверджено Рекомендовані показники середніх витрат часу на розгляд справ та коефіцієнтів складності справ за категоріями; рекомендовано Державній судовій адміністрації України при ухваленні управлінських рішень застосовувати Рекомендовані показники середніх витрат часу на розгляд справ та коефіцієнтів складності справ за категоріями²².

На підставі вивчення вказаних рекомендованих показників середніх витрат часу на розгляд справ та коефіцієнтів складності справ за категоріями слід зазначити про відсутність такої інформації стосовно суду касаційної інстанції, що становитиме предмет подальших досліджень автора з метою запровадження пропорційності встановлюваного регламенту до складності справ за категоріями.

Висновки. Отже, зважаючи на прагнення нашої держави до підвищення рівня національних стандартів, посилення вимог громадянського суспільства щодо забезпечення неупередженості та об’єктивності судового розгляду справ, оптимізації судових процедур, доступності правосуддя, відновлення справедливості, утвердження принципу верховенства права та з метою удосконалення адміністративного процесуального законодавства України вбачається за доцільне нормативно закріпити у чинному КАС України процесуальну регламентацію як принцип (засаду) адміністративного судочинства.

На підставі комплексного аналізу процесуальних норм і теоретичних засад можна запропонувати таку дефініцію поняття “принцип процесуальної регламентації” – *це зовнішні вимоги до порядку ведення судового засідання та встановлення часових обмежень процедур, що визна-*

www.pravoua.com.ua

²² Рішення Ради суддів України від 9 червня 2016 р. № 46 “Щодо визначення коефіцієнтів навантаження на суддів” (Рада суддів України, 22 Червень 2016) <<http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-46-vid-09062016-sodo-viznacenna-koeficientiv-navantazenna-na-suddiv>> дата звернення 9 Лютий 2018.

чаються головуючим суддею у межах процесуальних повноважень, є чіткими, зрозумілими та підлягають неухильному виконанню учасниками судового розгляду.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [The Code of Administrative Judicial Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 6 lypnia 2005 r. № 2747-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20170803> (accessed: 05.02.2018) (in Ukrainian).
2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [The Code of Administrative Judicial Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 6 lypnia 2005 r. № 2747-IV (v redaktsii Zakonu Ukrainy [As Amended by the Law of Ukraine] vid 3 zhovtnia 2017 r. № 2147-VIII). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (accessed: 06.02.2018) (in Ukrainian).
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (accessed: 02.02.2018) (in Ukrainian).
4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] vid 4 lystopada 1950 r.: ratyfikovana Zakonom Ukrainy [Ratified by the Law of Ukraine] vid 17 lypnia 1997 r. № 475/97-VR. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (accessed: 05.02.2018) (in Ukrainian).
5. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta 11 do Konventsii [On the Ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950, the First Protocol and Protocols № 2, 4, 7 and 11 to the Convention]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 17 lypnia 1997 r. № 475/97-VR. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр> (accessed: 05.02.2018) (in Ukrainian).
6. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On Amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Judicial Procedure of Ukraine and other Acts of Legislation]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 3 zhovtnia 2017 r. № 2147-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (accessed: 05.02.2018) (in Ukrainian).

Cases

7. *Ankerl v Switzerland* App no 17748/91 (ECtHR, 23 October 1996) (in English).
8. *Dombo Beheer B V v The Netherlands* App no 14448/88 (ECtHR, 27 October 1993) (in English).

Bibliography

Dictionaries

9. Dubichynskyi V (red), *Suchasnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 60 000 sliv* [Modern Thesaurus of the Ukrainian Language: 60,000 words] (VD "Shkola" 2007) (in Ukrainian).

Journal articles

10. Buchyk A, 'Analiz pryntsyphu protsesualnoi ekonomii u skladovii administratyvnoho protsesu' ['Analysis of the Procedural Economy Principle as Part of the Administrative Process'] (2016) 2 Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia" Pravo <<http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16baysap.pdf>> accessed 5 February 2018 (in Ukrainian).

Websites

11. 'Kerivni pryntsyphu sudovoho taim-menedzhmentu (2-ha redaktsiia)' ['Guidelines for Judicial Time Management (2nd edition)'] (*Vyshcha kvalifikatsiina komisiia suddiv Ukrainy*) <<https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/SATURN%20Guidelines%2%D1%83%D0%BA%D1%80-4.pdf>> accessed 9 February 2018 (in Ukrainian).
12. 'Rekomendatsiia № R (84) 5 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo pryntsyphiv tsyvilnoho sudochynstva, spriamovanykh na vdoskonalennia funktsionuvannia pravosuddia' ['Recommendation No R (84) 5 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States on the Principles of Civil Procedure Designed to Improve the Functioning of Justice'] (*Verkhovnyi Sud Ukrainy*) <[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B)> accessed 6 February 2018 (in Ukrainian).
13. 'Rishennia Rady suddiv Ukrainy vid 9 chervnia 2016 r. № 46 "Shchodo vyznachennia koefitsientiv navantazhennia na suddiv"' ['Decision of the Council of Judges of Ukraine dated June 9, 2016 No 46 "On Determining the Judge Load Coefficients"'] (*Rada suddiv Ukrainy*, 22 Cherven 2016) <<http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-46-vid-09062016-sodo-viznacenna-koeficientiv-navantazenna-na-suddiv>> accessed 9 February 2018 (in Ukrainian).

Anna Buchyk

IMPLEMENTATION OF THE PROCEDURAL REGULATION PRINCIPLE IN THE ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEDURE

ABSTRACT. Improvement of the national administrative judicial procedure inevitably necessitates that the requirements of procedural regulation be more extensively implemented in it. The need to regulate court proceedings by clear, short and understandable prescriptions of procedural rules and taxonomic requirements to the judicial process ensues from the need for an efficient means that regulates court proceedings, since according to current national law of administrative procedure resolution of disputes is the priority task of administrative judicial procedure.

The purpose of this article is to clarify the essence and meaning of the procedural regulation principle and to formulate its definition with the aim of making a proposal for further legislative entrenchment among the foundations (principles) of administrative

judicial procedure, thus providing the presiding judge with controls of the judicial process and helping to streamline and improve court proceedings.

The author makes an analysis of the principle of procedural regulation of administrative process which has no implementation mechanism entrenched in terms of procedure. It is established that its implementation in administrative judicial procedure will have a positive impact on and guarantee the compliance with the rights and legitimate interests of individuals and legal entities in the course of administration of justice, and will also contribute to the well-targeted regulation of the procedure, as well as the efficiency and optimality of court trials.

Regulation of the procedure of a court session involves the outlining of the right of a judge to establish a clear framework for explanations, motions and responses provided by participants of the process with the aim of achieving the maximum efficiency and preventing any delays in the proceedings.

Based on a comprehensive analysis of procedural rules and theoretical foundations the author defines the notion “principle of procedural regulation” which refers to external requirements to the conduct of a court session; besides, time limits for the proceedings are set which should be determined by the presiding judge within the framework of procedural authorities and which are clear, understandable and binding upon the parties to court proceedings.

The use of the procedural regulation principle is inextricably linked to the organization of conducting the judicial proceedings as a part of the consolidated large-scale mechanism designated to ensure the viability of the efficient and accessible judicial system, as well as the active role of a judge in this process for the sake of real efficiency in practical everyday activities.

KEYWORDS: foundation (principle) of judicial procedure; procedural regulation; court proceedings; court session; administrative process; the Code of Administrative Judicial Procedure of Ukraine; judge.